

Ömer bin Abdülaziz Adil ve Zahid Halife

Ahmet Lütfi Kazancı

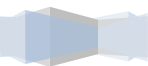
İstanbul, Ensar Neşriyat, Mart 2016, 516 sayfa, ISBN 978 -605-9223-67-6

Fatih ERBAŞ*

Kitabın yazarı, Türkiye’de İslam târihi konusunda çalışma yapan akademisyenlerden olan Prof. Dr. Ahmet Lütfi Kazancı’dır. Kazancı, hem ilmi manada, hem de edebi alanda İslam tarihi ile ilgili eserler vermiştir. Eserleri dört ana bölümde tasnif edilmektedir: *Saadet Devri* (İslam Peygamberi’nin hayatna dair kitaplardan oluşmaktadır.), *Saadet Devrini İzleyenler* (Dört Büyük Halife ve Ömer Bin Abdülaziz hakkındaki eserleri), *Araştırma ve Diğer Çalışmalar* (Peygamberler Tarihi, İslam İnanışı, Peygamberlik Kavramı, Peygamberin Hitabeti, vs) ve *Romanları*.

Kitap beş yüz on altı sayfadan oluşmaktadır. Sekizinci Emevi Halifesi Ömer bin Abdülaziz hakkındadır. Yazılanlara kaynak olarak İslam Tarihinden birçok eserin kullanıldığı görülmektedir. Bir kısım bilgiler tarihi verilere dayanılarak veriliyor olmakla birlikte kitabın mühimce bir bölümünde

* Uluslararası Güvenlik Stratejileri Doktoru, fatiherbas@gmail.com

yazarın yazdığı kişiye duyduğu muhabbet tarihi verilerin ötesine geçecek vaziyette hissedilmektedir. Ancak yine de şunu ifade etmek gerekir ki, iki buçuk yıllık halifeliğine sığdırdığı, aşağıda bir kısmı zikredilecek önemli işler nedeniyle Halife Ömer Bin Abdülaziz yazarın duygusal övgülerini hak eden bir tarihi karakterdir. “İkinci Hazreti Ömer”, “Beşinci Raşid Halife” (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali’den yıllar sonra da gelse yaptıkları ile onlara benzetilmektedir) olarak da anılmakta ve saygı gösterilmektedir.

Kitap, “Adil ve Zahid Halife Ömer bin Abdülaziz”, “Süleyman bin Abdülmelik” ve tekrar “Adil ve Zahid Halife Ömer bin Abdülaziz” diye üç bölümden oluşmuş gibi görünmekle birlikte, bölümlendirmenin nasıl yapıldığı ve farklılıklarının ne olduğu pek anlaşılmamaktadır. Bölümlerde bazen kişilerden, bazen olaylardan bahsedilmekte ve bazı kişi ve olayların kitabın ana konusu ile doğrudan ilişkisi olmadığı ve kitapta bir düzen olmadığı görülmektedir.

Bu kitabı farklı kılan en önemli husus Halife Ömer Bin Abdülaziz’in bizatihi kendisidir. Halife, diğer Emevi halifelerine ve onların uygulamalarına değil, İslam Peygamberi ve onun ilk dört halifesinin uygulamalarına yakın olması hasebiyle önemlidir. Bu durumu önemli kılan husus ise, kendisinden öncekiler ve kendisinden sonrakiler farklı çizgilerde oldukları halde Ömer bin Abdülaziz’in onlardan farklı olmayı başarabilmiş olmasıdır. Ömer bin Abdülaziz birleştirici, selefleri (babası, Abdülaziz hariç) ve halefleri ise ayırıcıdır.

Ömer bin Abdülaziz, “Tabiin”dendir. Tabiin, Peygamber zamanında yaşamış olan “Eshab-ı kiram” olarak adlandırılanları gören, Peygamber zamanında yaşamamış ve onu görmemiş, fakat Eshab-ı kiramın sohbetine kavuşan, onlarla görüşüp konuşanlara denir.

Ömer bin Abdülaziz, ailesinin bir tarafı Hz. Ömer’e dayanan bir İslam büyüğüdür. Tarih kitaplarında anlatıldığına göre; ninesi sattığı sütte hile yapmayı reddeden ve bu durumu Hz. Ömer tarafından tespit edilen ve bu özelliği nedeniyle Hz. Ömer’in oğlu ile evlendirilen bir kadındır. Baba tarafından da Emevi soyundandır. Babası iyi bir insan olarak bilinen Abdülaziz bin Mervan olmasına karşın, dedesi, kötülükleri ile anılan Halife Mervan’dır. Mervan da, İslam Tarihine kötü uygulamaları yerleştiren sırasıyla I. Muaviye, Yezid ve II. Muaviye’nin halifesidir.

Kitapta üzerinde en önemle durulan iki husus, Ömer bin Abdülaziz’in İslam Peygamberi’nin unutulmuş veya unutturulan hayat biçimini (sünnetlerini) tekrar yaşatma gayreti ve kendisinden önceki Emevi iktidarlarının bir âdet haline getirdikleri Hz. Ali ve ailesine sövmeyi kaldırması olmuştur.

Ömer bin Abdülaziz’den önceki halifeler zamanında, özellikle Cuma hutbelerinde Hz. Ali ve ailesine halife tarafından küfür edilmesi geleneği yerleştirilmişti. Ömer bin Abdülaziz iktidara geldiğinin ilk Cuma hutbesinde bu kötü uygulamayı kaldırmış, onun yerine bugün de hala Cuma hutbelerinde okunan Nahl suresinin 90. ayetini okumuştur: “Şüphesiz ki Allah iyiliği, adaleti, akrabaya yardımı

emreder; hayasızlığı, azgınlığı ve haddi aşmayı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye, size öğüt verir.” O günden sonra da bir daha Hz.Ali ve ailesine camilerde hakaret edilmemiştir.

Kitapta anlatıldığına göre Ömer bin Abdülaziz, lüks ve aşırı tüketimden kaçınan, sade yaşamayı seven, adâleti, insâfı ve güzel ahlâkı ile meşhur biridir. İktidarı süresince istişareye önem vermiş, ilmine ve ahlakına güvendiği on kişiyi müşavir olarak belirlemiş ve onlara danışarak işlerini karara bağlamıştır.

Halife olunca prensiplerini şu şekilde va’z etmiştir: *“Ey insanlar! Bizimle berâber olacak kimsede şu beş şartı istiyorum. Bunlar: Bize hâlini bildiremeyecek olan halkımın hâlini anlatmak, hayırlı işlerde bize yardım ve hayra delâlet eylemek, kimse hakkında gıybet etmemek ve boş şeyler ile meşgûl olmamak. Bunlar yoksa bize yaklaşmasın.”*

İktidarı süresince adalete bağlı kalmaya çalıştı. Bir vâlisine şöyle yazdı: *“Ellerini müslümanların kanından, mideni malından, dilini ırzından uzak tut! Böyle yaparsan sana zeval yoktur.”*

Kitapta, Ömer bin Abdülaziz’in vücut özellikleri de anlatılmaktadır. Buna göre halife beyaz, ince ve nâzik yüzlü, zayıf, güzel sakallı ve sevimli idi. Halife olmadan önce çok gürbüz iken, halîfeliğinde çok zayıfladığı da anlatılmaktadır.

Ömer bin Abdülaziz, Hicri 101, Miladi 720 yılında kölesi tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Yine kitapta anlatıldığına göre, kölesinin kendisini para karşılığı zehirlediğini anlayan Ömer, köleden bu iş karşılığı aldığı parayı devlet hazinesine iade ederek gitmesine izin vermiştir. Vefatı hissedilince kendisinden ailesine bir miktar bir şey bırakması aksi halde ailesinin sefil olacağı hatırlatılınca; Çocuklarına dönerek: *“Evlatlarım! İki ihtimâl var. Ya sizi zengin edeceğim; o takdirde babanız Cehennem’i boylayacak. Yâhut da fakir kalacaksınız; babanız Cennet’e gidecek. Babanızın Cennet’e girmesi şartıyla fakir kalmayı yâhud da, onun Cehennem’i boylaması şartıyla zengin olmayı tercih edin’ dedi ve çocuklarına arzu edilen kadar gelir bırakmadı.*

Netice itibarıyla Ahmet Lütfi Kazancı’nın kitabı bir yandan Ömer Bin Abdülaziz hakkında bilgi verirken, aynı zamanda İslam inancı açısından yanlış Emevi halifeleri ve onların uygulamaları, İslam Peygamberinin uygulamaları, Halife Ömer Bin Abdülaziz’in neleri değiştirdiğini de ortaya koymaktadır. Bunu yaparken de, Halife’nin şahsiyeti, bilgisi, duyguları ve gelişimi hakkında da okuyucuyu bilgilendirmektedir.

Kitap, her ne kadar İslam tarihi açısından çok önemli bir şahsiyetin, çok önemli yanlarını ortaya koysa da, okunduğu zaman, beş yüz sayfayı aşkın bu kitabın yaklaşık bu sayfa sayısının yarısında da aynı konunun, aynı etki ile ve belki de daha iyi anlatılabileceğine dair bir görüş oluşmaktadır.

